

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה.....1
- ב. עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי התימה מפני תיקון העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי זימנין דאזלי למדינת הים.....3
- ג. ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך.....4
- ד. עמד והתקין פרוסבול וזה הוא גופו של פרוסבול ... והדיינים חותמים למטה או העדים 6
- ה. בשביעית בזמן הזה.....7
- ו. בשתי שמיטות הכתוב מדבר ... בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים 8
- ז. דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקינו רבנן דתשמט ... שב ואל תעשה הוא ... הפקר ב"ד היה הפקר.....9
- ח. שהפקר ב"ד היה הפקר.....9
- ט. אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין 11
- י. לא כתבינן פרוסבול אלא אי בני דינא דסורא אי בני דינא דנהרדעא ... כגון בי דינא דידיה וברב אמי ורב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לכולי עלמא לא.....16
- יא. הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו.....17

דף לו.

א. נדר שהודר ברבים יש לו הפרה על דעת רבים אין לו הפרה והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

גדר שהודר במעמד רבים¹, אולם לא אמר על דעת רבים יש לו התרה, שהרי לא תלה כלום בדעתם² אלא גדר בפניהם.

וכבר התבאר לעיל דף לה. שנדר שהודר³ על דעת רבים אפילו מעצמו, שלא הדירוהו הרבים⁴, אמרו ז"ל שהמור הוא יותר⁵ מנדר על דעת חבירו מעצמו, ואין לו התרה בלא דעתם⁶ אלא אם כן יש מצוה בהתרתו, שמכיון שיש מצוה בהתרתו סמכינן שמן הסתם הם מסכימין להתרה, לפיכך מתירין לו בלא דעתם.

אבל לדבר הרשות צריכין דעתם, ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין אפילו לדבר הרשות. ויש מפרשים⁷ לדבר מצוה אין צריך דעתם כמו שאמרנו דמסתמא יסכימו לדעת אחת, ולדבר הרשות אפילו דעתם אינו מועיל⁸. וכן נכון להחמיר לכתחילה.

מיהו אם אותם הרבים שנדר על דעתם אומרים שאינם מסכימים בהתרה, אפילו לדבר מצוה⁹ אין מתירין לו¹⁰.

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רכח כג

² וכתב ב"י בשם תשובות הרשב"א שא"צ להתיר בפניהם ושכן מוכח בכמה מקומות בפ' השולח ומשמע מדבריו שם דאפילו בלא ידיעת אותן רבים התיירו לו דדוקא בגדר ע"ד יחיד הוא שאמרו כן עכ"ל ב"י וכן מוכח בהשולח ריש דף ל"ו ובכורות ס"פ מומין אלו במאי דפריך התם אלא למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה מאי איכא למימר דא"צ להתיר בפניהם ולא להודיע, מיהו נראה דהיינו דוקא כשאין להרבים תועלת בגדר ההוא הא לאו הכי לא גרעי מיחיד שאסור משום חשד. ש"ך שם עה

³ שו"ע ונו"כ שם כא

⁴ בערכין כ"ג א' פירש רש"י [ד"ה] על דעת רבים שאומרים לו נדור, ובפרק השולח [גיטין] ריש דף ל"ו פירש רש"י [ד"ה על דעת רבים] כך יאמרו לו הרי אנו מדירים אותך על דעתינו, אך מדברי הפוסקים כולם מבואר דגם כשהוא אומר על דעת פלוני כו' כדלקמן בשו"ע סעיף זה. גליון מהרש"א ש"ם מו

⁵ בהקדש על דעת רבים צדד הש"ך חו"מ סימן רנ"ה ס"ק ו' ד"ה ואי לאו, דמועיל התרה, דמסתמא ניהא ליהו בהתרה כי היכא דלהוי מותרים בו בהנאה. גליון מהרש"א שם מו

⁶ וצריך שם התרת חכם שדעתם לחוד לא מהני. ש"ך שם לה

⁷ רמ"א שם מהב"י בשם תשובת הרמב"ן והרשב"א וסמ"ג וריב"ש,

⁸ דאפילו יסכימו הרבים שיתירו לו לא יהא ניתר, דכיון שתלה נדרו בדעת רבים אמרינן ודאי היה דעתו שלא יהא נדר זה ניתר עד שימצא לו פתח מפי הרבים האלו, וקים להו לרבנן דנדר כזה אין לו התרה עולמית, משום דהיתר כזה שעל ידי חכם אינו ניתר אלא על ידי פתחים ועל דעת רבים אין לו פתחים, משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה, שזה מתחרט מטעם זה וזה אינו מתחרט מאותו הטעם אלא מטעם אחר, ואי אפשר להשוות דעתם כפתחי חרמיתם לפיכך לא יבא לידי התרה לעולם, אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ונחרטים בדעת אחת. לבוש שם וש"ך נט

⁹ עיין תשובת מהר"ש הלוי חלק יו"ד סימן ג' עלה כ"ב [ד"א] ע"ב, וע"ש עמוד א', דוקא אם רק ביטול מצוה, אבל אם הן מוחזין להתיר ויש עבירה בקיום הנדר כמו מחלוקת ומריבות לא מועיל מהאדם, וכן הסכים רב גדול אחד. ועיין שם עוד בד"ה (ו) עוד [השני], דדוקא אם אין המצוה נוגע גם לאותם רבים אבל אם נוגע גם להם בטלה דעתם ומחאתם דיצורם תקפם. הובא קצתו בכנסת הגדולה [בשיירין] כאן על הב"י אות קל"ג ובאות קל"ד שאם בהתרה יש מצוה לכולל גם כן אין שומעין להמוחזין.

¹⁰ לבוש שם, וערך לחם למהריק"ש

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

אין נקראים¹¹ רבים בפחות משלשה¹², וכגון שיפרט אותם שאומר הריני נודר על דעת פלוני ופלוני ופלוני, בין אמר כן בפניהם בין אמר כן שלא בפניהם. אבל אם אומר סתם על דעת רבים ואינו פורט שום אדם יש לו התרה¹³.

ויש אומרים שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרט אותם אלא אמר סתם על דעת רבים, אלים נדריה ואין לו התרה, שמן הסתם על דעת רבים, אותם שעומדים לפניו קאמר, והוא הדין אם נשבע או נדר סתם וידענו על מי נתכוין, כגון שנשבע על דעת הקהל¹⁴ או שאמר שנשבע על דעת שלשה רבני העיר ויש שם שלשה רבנים, דודאי לאלו נתכוין ומקרי על דעת רבים.

יש אומרים שארבעה שנשבעו יחד לעשות דבר אחד, מקרי על דעת רבים, שכל אחד נשבע לשלשה חבריו ועל דעתן נשבע.

מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשות ג' אנשים נקובים בשמותם, אינו נחשב על דעת רבים, דאדרבה אלו הרבים דנקט, להקל עליו נקטם לעשות הדבר ברשותם בלא התרה, וכן כל כיוצא בזה.

ב. עדי מסירה כרתי תקינו רבנן עדי חתימה מפני תיקון

העולם דזמנין דמייתי סהדי אי נמי זימנין דאזלי

למדינת הים

תקינן חכמים ז"ל שכשיחתום¹⁵ העד יחתום עצמו בפירוש, שמו ושם אביו כגון יוסף בן יעקב עד¹⁶, משום תקון העולם שידעו הכל בבירור מי הוא העד, ואם יצא עליו עירעור שהוא מזויף וכה"ג יוכלו לחקור אחריו או אחרי

¹¹ שו"ע שם וכתב שעה ראשונה בסתם משמע שכך דעתו

¹² זכר לדבר שכן מצינו גבי זבה [ויקרא טו, כה] ימים רבים, ימים שנים רבים שלשה [תו"כ שם].

¹³ דודאי לא היתה דעת הנודר שיסכימו בהתרתו כל העולם דהא לא ידעינן איזה ג' היו בדעתו, לכך מתירין בלי שום הסכמה.

¹⁴ כתב הריב"ש אם נדר ע"ד הקהל אף אם יסכימו הרוב לבטל נדרו אין משגיחין בהן עד שיסכימו כולם שהרי פירש על דעת הקהל גדולים וקטנים שנראה שלא ע"ד רוב הקהל הוא סומך ואם הנודר אומר עתה שכונתו היה על הרוב נאמן בת"ח כדאמרינן גבי נדר בחרם ואמר בחרמו של ים ע"כ ומביאו בית יוסף וד"מ מיהו נראה דאם פרט ונדר ע"ד פלוני ופלוני ופלוני ודאי ע"ד שיסכימו כולם קאמר ואף שאומר שכונתו היה על הרוב לא משגיחין ביה. ש"ך שם נח

¹⁵ שו"ע ונו"כ קל יא

¹⁶ הא דצריך לחתו' בנט עד ולא בשאר שטרות משום הגט הכל ל' הבעל מ"ה הותם עד כלו' שהוא מעיד דהבעל אמר כל זאת לפניו. ב"ש שם יט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

מכיריו ויודעיו לקיים כתיבת ידו, מיהו בדיעבד אם כתב יוסף עד או בן יעקב עד או יוסף בן יעקב ולא כתב עד כשר¹⁷.

אבל אם כתב יוסף לבדו ולא כתב עד או בן יעקב לבדו ולא כתב עד פסול, לפי שנראה שלא חתם לשם עדות אלא כתב שמו כמתעסק בעלמא, אבל כשחותם שמו ושם אביו אפילו לא כתב עד מ"מ אמרינן דלהכי טרח לכתוב שמו ושם אביו לפי שמכוין לעדות. יש אומרים מאחר דסגי אם כתב יוסף עד ובן יעקב אין צריך לכתוב, לפיכך אם טעה¹⁸ או שינה בו אין לפסול בכך¹⁹, ואין לסמוך על זה, ואם טעה בשמו אין להקל, דמוטב ליכנס בטעות החסרון מבטעות השינוי²⁰, אם לא בשעת הדחק ובמקום עיגון.

ועד שיש לו שני שמות של לשון הקדש כגון משה יצחק וכה"ג יחתום כמו שתבאר לעיל דף לד. בכתיבת השמות בגט.

אין העד צריך לחתום עצמו בחניכתו אפילו לכתחלה, גם לא יחתום עצמו או אביו בשם רב או חכם, רק פלוני בן פלוני עד.

לכתחלה נזהרין²¹ בחתימת העדים בכל מה שנזהרין בכתיבת הגט הן דבעינן כתיבה תמה ומוקף גויל וכל כיוצא בזה.

ג. ועברו על מה שכתוב בתורה השמר לך

מי שנמנע מלהלוות²² את חברו קודם סוף²³ השמיטה שמא יתאחר החוב שלו וישמט²⁴ עבר בלא תעשה וחטא גדול הוא שהרי הזהירה עליו תורה בשני לאוין שנאמר (דברים טו פסוק ט) הַשְּׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבַר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנֵת הַשְּׂבִעַ שְׁנֵת הַשְּׂמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאֶחִיךָ הָאֲבִיזָן

¹⁷ נ"מ אם יש כאן ע"מ וע"ח ולא פרשו את שמותם אפ"ה כשר וינתן הגט אבל אם לא בא על החתום לגמרי לא ינתן הגט אלא אם כבר נתן הגט כשר. ב"ש שם יח

¹⁸ ואם העלה לאביו שם אחר הרשב"ץ פוסל. תורת גיטין שם יז

¹⁹ אף על גב דהטעות מפסיק בין שמו לבין תיבת עד מ"מ מוכח דקאי על עד וכשר. וה"ה אם טעה בשמו ולא בשם אביו ג"כ כשר ב"ש. אבל בתשובת רש"י ח"א סי' קמ"ב כתב דוקא כשטעה בשם אביו אבל בשמו אין להקל עב"ש ובכל אלו דאין טעות פוסל ה"ה חק תוכות אין פוסל בו וכשר במקום דחק ועיגון. ב"ש שם כ

²⁰ ובמקום שטעות אינו פוסל ה"ה חק תוכות. וטעות וחק תוכות במלת עד כשר בלא דחק ועיגון, כיון שכבר נעשה החתימה כתיקון. תורת גיטין שם טז

²¹ רמ"א שם

²² רמב"ם שמיטה ויובל פ"ט ה"ל

²³ דסוף הוא עיקר מתי שמשמט עיין פאת השולחן סי' כט ס"ק קיד וכן בהכתב והקבלה עה"ת שם "קרבה שנת השבע. לא אמר השנה השביעית, דא"כ היתה שמטת כספים נוהגת ג"כ מתחלת שנה השביעית דברגע האחרונה של שנה השביעית חל שמטת כספים לא קודם"

²⁴ דהיינו שזמן הפרעון קודם שמיטה וחוישש שמא יתאחר לתוך השמיטה, אבל אם זמן הפרעון לאחר שמיטה בלא"ה אינו משמט.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלָיְךָ אֶל ה' וְהָיָה בְּךָ חֵטָא, וְכָל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר הַשְּׁמֵר אֹתוֹ
פֶּן אִם אֵל הָרִי זֶה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה,

התורה הקפידה על מחשבה רעה זו, וקראתו בליעל, והרי הוסיף הכתוב להזהיר ולצוות שלא ימנע אלא יתן שנאמר (שם פסוק י) נְתוּן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבַבְךָ בְּתִתֵּךְ לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבַבְךָ בְּתִתֵּךְ לוֹ וְגו' וְהַבְטִיחַ הַקַּב"ה בְּשֶׁכֶר מִצְוָה זֹאת בְּעוֹלָם הַזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר (שם) כִּי בִגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יִבְרַכְךָ יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדֶיךָ.

אפילו אם מוכן להלוותו בתנאי שלא תשמט השמיטה, והלווה אינו מוכן ללות בתנאי זה ומחמת זה אינו מלווהו עובר בלאו זה²⁵. וי"א²⁶ שאפילו אם הסכים הלווה לתנאי זה עובר המלווה.

י"א²⁷ שאם ברור שהלווה רוצה בהלוואה זו, כדי שלא להחזירה וכגון שיודע שאינו נצרך עתה לכסף זה, רק רוצה ללות כדי שלא יצטרך להחזירו, או אם ברור שלא יוכל לפרוע קודם השמיטה, אין המלווה מחוייב להלוותו ואינו עובר בלאו זה.

כשם שנאמר לאו זה במניעת הלוואה, כך גם אם מקמץ ידו מליתן צדקה²⁸, מפני פחד שמיטה ג"כ עובר בלאו זה.

ונוהג איסור זה בזכרים ונקבות, בכל מקום ובכל זמן, שאף בזמן הזה²⁹ שאין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא מדרבנן כדלהלן, מכל מקום אנו מוזהרים גם כן שלא נמנע מלהלוות אל הצריך להלוואה מפני פחד שנת השמיטה, שמשמט מדרבנן בזמן

²⁵ עיין בחינוך שם שהקשה "ואולי יעלה במחשבתך בני לאמר, ואיך ימנע אדם מהלוואה לעולם מפני זה ולמה נכתב על זה לאו, והלא בידו להתנות עמו על מנת שלא תשמיטנו בשביעית וכדרך שאנו עושין תמיד בשטרותינו, אל יבהילך דבר זה כי התורה תזהירנו בדברים ואף על פי שאפשר בתקנות ותנאים". ועיין במנחת חינוך שם אות ב בשם ספר בכור שור במכות ג' ע"ב, שכתב שם אם המלווה רוצה להלוות בתנאי על מנת, והלווה אינו רוצה בתנאים, ועל ידי זה נמנע המלווה להלוות, עובר בלאו זה, וא"כ לא קשיא קושיית החינוך, להתורה הזהירה דאם אין הלווה רוצה בתנאי מ"מ צריך המלווה להלוות לו ועיין פתחי תשובה חו"מ סו ס"ק ב.
²⁶ פתחי תשובה חו"מ ס"י סו ס"ק ב בשם החת"ס. וכתב להוכיח מהא דתיקן הלל פרוזבול דאם נאמר שיכול להתנות עם הלווה א"כ אמאי איצטריך לתקן פרוזבול, ילווהו בתנאי שלא תשמט, אלא ע"כ שזה בכלל עם לבבך בליעל.

²⁷ דרך אמונה שם ס"ק קעא בשם שכ"כ עמ' ט

²⁸ מנחת חינוך תפ אות א וכן משמע קצת מטעם המצוה שכתב בחינוך שם וז"ל "משרשי המצוה, לחזק ולקבוע בלבבנו מדת הנדיבות ולהרחיק תכלית ההרחקה מדת הכליות, ואין נדיב בעולם כמלווה מעותיו עם היותו יודע שהזמן קרב להשמיט הלוואתו ולהפסידה ממנו אם אולי יארע בו אונס או שום מקרה שלא יוכל לתבוע הלוואתו קודם שנת השמיטה. וכל מבין דרכי התורה ומשיג לדעת אפילו מעט בחי' ערכה ידע בבירור כי המפזר מממונו אל הצרכים נוסף עוד, וחושך מיושר אך למחסור, כי השם ידין את האדם לפי מעשיו ויעניקוהו מברכתו כפי התקרבו אליה, ומדת הכליות מחיצה של ברזל בינו ובין הברכה, והנדיבות חלק מחלקי הברכה ונמצא המתנהג בו שהוא בתוכה, ישמע חכם ויוסף לקח".

²⁹ חינוך שם. ועיין מנחת שלמה ס"י מ"ז סק"א בשם בכור שור שכן משמע כאן בנמ' דגם בשביעית בזה"ז שהוא דרבנן עובר על לאו דאורייתא אם נמנע מלהלוות דהא תקנת הלל ה' בזה"ז כדי שלא יעבורו בלאו זה.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

הזה, ומן התורה בזמן הבית. ועובר על זה ונמנע מהלוות אל הצריך מפני זה עבר על לאו, אבל אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה.

ד. עמד והתקין פרוסבול וזה הוא גופו של פרוסבול... והדיינים חותמים למטה או העדים

כבר התבאר לעיל דף לג. שכשראה³⁰ הלל הזקן שנמנעו מלהלוות זה את זה ועוברים על הכתוב בתורה (שם) הַשְׁמֵר לְךָ וּגו', התקין פרוסבול כדי שלא ישמט החוב, עד שילוו זה את זה.

וצריך לאומרו בפני הדיינים³¹, והדיינים או העדים כותבין אותו, ויש לדיינים לישב³² והמלוה או שלוחו יעמוד כשאומר בפניהם, ופרוסבול נכתב בכל לשון.

זהו גופו של פרוסבול³³, המלוה אומר מוסרני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני³⁴, שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה, והדיינים או העדים חותמין מלמטה.

י"א³⁵ שאם הדיינים חותמים למטה א"צ להזכיר שמותם בתוך הפרוסבול וסגי שכותב מוסרני לכם הדיינים שבמקום פלוני.

³⁰ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה טז

³¹ סמ"ע חו"מ סי' ס"ז סקל"ח וע"ש בשו"ע סכ"א

³² שכ"כ ע' קכ"ו בשם החזו"א

³³ רמב"ם שם הלכה יח

³⁴ במשנה ראשונה כתב דדוקא אם הדיינים אינם כאן במקום המלוה והוא רוצה למסור לדיינים שנמצאים במקום אחר אז צריך לכתוב שבמקום פלוני אבל אם נמצאים כאן סגי שהזכיר שמותיהן וא"צ להזכיר המקום אך ב כ"כ ע' קי"ד בשם המבי"ט והון עשיר כתב שלעולם צריך להזכיר.

³⁵ תוס' אנשי שם בשם המבי"ט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

י"א³⁶ שמספיק בשני דיינים וכ"ד הרבה ראשונים³⁷. ויש מחמירין³⁸ שצריך שלושה, וכן נוהגין. ויש מכשירין³⁹ אפי' ביחיד מומחה. ויש מחמירין⁴⁰ שלא יהו הדיינים קרובים למלוה או ללוה ולא זה לזה ולא פסולין לעדות כי יש פוסלין בכל זה⁴¹.

י"א⁴² דאפי' תחלה נכתב בלשון דיינים כגון בי דינא הוינא ואתא פלוני ואמר לנא כו' ובסוף חתמי בלשון עדות כגון איש פלוני עד וכן להיפך אם תחלה נכתב בלשון עדות כגון דוכרן סהדותא דהוי באנפנא כו' וחתמי למטה אני פלוני דיין שהעד יכול להיות דיין בפרובול. ויש מחמירין⁴³ בכ"ז ולכן לכתחלה יעשה או כולו בלשון עדים או כולו בלשון דיינים.

ה. בשביעית בזמן הזה

כבר התבאר במסכת מו"ק דף ב: שי"א⁴⁴ שהשמיטה בזמן הזה היא מן התורה, ויש מי שסובר שאין חובת שמיטה בזה⁴⁵, אולם רוב הפוסקים⁴⁶ סוברים שבזמן הזה שאין היובל נוהג אין השמיטה נוהגת אלא

³⁶ כ"מ לשון הרמב"ם שם וכן בפה"ש ועי' ר"י קורקוס הי"ז שכ' בשם הר"ן שדעתו ג"כ דרבנו סובר כן אבל הר"י קורקוס מצדד דדעת רבנו לפסוק כרב ששת דבעי ג' ע"ש.

³⁷ הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן ברפ"ד דגיטין והמאירי ור"ת בספר הישר וכ"נ דעת הגר"א בשנו"א

³⁸ טור בחו"מ סי' ס"ז העתיק פלוני ופלוני ופלוני וכ"ה בשו"ע שם סי"ט ועי' בתוס' חדשים בשם ש"ל דאפי' להסוברים דסגי בכ' הוא רק בדיעבד אבל לכתחלה מודה דבעינן ג'

³⁹ שכ"כ ע' ע"ג בשם הרמ"ה ע"ש

⁴⁰ שם ע' ע"ב וכ"ש אם כתוב בלשון עדים

⁴¹ ובאו"ש נסתפק אם אפשר לכתוב פרוובול בלילה.

⁴² רש"י ותוס' כאן

⁴³ עי' שכ"כ ע' ס"ט שיש ראשונים דל"ג כן בנמ" שם ועי' בר"י קורקוס שדעתו דגם רבנו גרים כג' הראשונים הנ"ל ועי' בס' הישר לר"ת ואו"ז ועי' בשו"ע חו"מ סי' ס"ז סכ"א ובסמ"ע שם סק"מ

⁴⁴ כדעת חכמים שאף שאין היובל נוהג, השמיטה נוהגת מן התורה. והיא דעת התוס', הרא"ש שם ובפסקיו יומא פ"ח סי' י"ד, והאור זרוע בשם הריצב"א ח"ד סו"ס של"ב, והרמב"ן בספר הזכות גיטין דף ל"ו ע"א, וההרדים פרק נ"ד, והרדב"ז שמיטה ויובל פ"ד הכ"ט ועוד.

⁴⁵ ספר התרומות שער מ"ה סי' ד' בשם הרז"ה, שו"ת הרשב"ש סי' רנ"ח בשם בה"ג, העימור שם בשם הגאונים, נמוקי יוסף גיטין ל"ו ע"ב, המאירי שם ובמו"ק שם, ועיין לרמ"א חו"מ סי' ס"ז סעי' א' שהביא דעה זו.

⁴⁶ וגם על פי הסוד שביעית בזה"ז היא מדבריהם. מאמר מרדכי – שביעית פסקי הלכות סימן ב אות ג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

משמט גיטין

מדרבנן⁴⁷, וכן עיקר להלכה⁴⁸. ונפקא מינה להקל בספיקות שספק דרבנן לקולא.

ו. בשתי שמיטות הכתוב מדבר ... בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים

עוד התבאר שם שאין שמיטת כספים⁴⁹ נוהגת מן התורה, אלא בזמן שהיובל נוהג, כלומר בזמן שכל יושביה עליה⁵⁰. שיש שם שמיטת קרקע, שהרי ישוב הקרקע לבעליו בלא כסף⁵¹, ודבר זה קבלה הוא, אמרו חכמים בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ, ובזמן שאין שם שמיטת קרקע אין אתה משמט כספים בשביעית אפילו בארץ.

דף לו:

⁴⁷ כדעת רבי שאין היובל נוהג כי אין רוב עם ישראל עליה ולכן חובת השמיטה היא מדרבנן, והם רש"י בניטין ל"ו ע"ב ובסנהדרין כ"ו ע"א ד"ה "פוקו", תוס' בערכין ל"ב ע"ב ד"ה "מנו", הרשב"א בחי' ליבמות פ"ב ע"ב ובניטין ל"ו ע"ב ובש"ת ח"ג סי' ל"ב, הרישב"א בחי' לגיטין שם, החינוך מצוה פ"ד, תע"ז, סמ"ג עשין קמ"ח, סמ"ק מצוה רנ"ט, יראים סי' קפ"ו וסי' רע"ח, יד רמ"ה סנהדרין כ"ו ע"א, הר"ן גיטין שם, התרומות שער מ"ה, טור י"ד סי' של"א, שו"ת הרשב"ש סי' רנ"ה, שו"ת התשב"ץ ח"ג סי' ר"א – ר"ב, כפתור ופרח פרק מ"ז, ובד' הרמב"ם נחלקו אם הוא סובר ששמיטה בזמן הזה היא מן התורה או מדרבנן, והנאון ר' יהודה צדקה וצ"ל בספרו קול יהודה שיעור כ' מהרמב"ם בהל' מלכים פ"א ה"א שכתב כי בזמן המשיח יחזרו לעשות שמיטין ויובלות מן התורה, א"כ מוכח שבזמן הזה השמיטה מדרבנן.

⁴⁸ בית יוסף יורה דעה ריש סימן של"א ד"ה "ושביעית", ארץ חיים סתהון יורה דעה סימן של"א, שו"ת רב פעלים חלק א' סוד ישרים סימן ו', פאת השולחן סי' כ"ג בית ישראל אות כ"ג, חזו"א שביעית סי' ג' אות ז' – ח', ועוד. ועיין בשו"ת אבקת רובל סימן כ"ד ששביעית בזה"ז היא מדבריהם. וא"כ מוכח בראיות ברורות שכן היא שיטת רוב הראשונים, ומרן הבא"ח תפס בשיטה זו.

⁴⁹ רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק ט הלכה ב ודרך אמונה שם וכך פסק מרן בשו"ע (ח"מ סי' ס"ז ס"א), ששביעית משמטת מדרבנן בזמן הזה, וז"ל: "אין שמיטת כספים נוהגת מן התורה אלא בזמן שהיובל נוהג, ומדברי סופרים שתהא שמיטת כספים נוהגת בזמן הזה בכל מקום. וברמ"א שם שכן הוא הסכמת הפוסקים ⁵⁰ ולפ"ז גם בזמן בית שני לא נהג אלא מדרבנן כמש"כ במנ"ח מצוה פ"ד סק"ב ומצוה של" סק"ג וכ' שכן נראה מהחינוך. אולם דעת ר"ת בתוס' גיטין לו. דבבית שני נהג מה"ת

⁵¹ דעת רבנו דמה שאמרו בזמן שאתה משמט קרקע הכונה יובל שאו משמט הקרקע וחוזר לבעליו בלא כסף וזה דומיא דשמיטת כספים שהחוב חוזר והרבה ראשונים מפרשים בזמן שאתה משמט קרקע היינו השמטת קרקע בשביעית דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא ובטל שמיטת קרקע ואמרי' דגם שמיטת כספים בטל אף שהוא חובת הגוף. ויש ראשונים שפסקו דשביעית ושמיטת כספים בזה"ז אבל הרבה ראשונים דעתם כרבנו דבזה"ז רק מדרבנן. בעל העיטור מובא ככו"פ פמ"ט ובר"י קורקוס כאן (הם כתבו דדעת עיטור שהוא דאורייתא אמנם במסקנת העיטור נראה שהוא דרבנן) וכ"ד הרמב"ן כמש"כ בחזו"א שביעית סי' ג' סק"ח וכ' שבדעת הראב"ד יש סתירות בזה. ואפשר לסמוך על דעה זו כמש"כ חזו"א שם בשם הרשב"א והמניד משנה ואף על גב שכי' בסי' כ' סק"ז (בד"ה וכן הטור) שאין הדבר מוכרע מ"מ בכמה מקומות סמך להקל

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ז. דמדאורייתא לא משמטא שביעית ותקיננו רבנן דתשמט ... שב ואל תעשה הוא ... הפקר ב"ד היה הפקר

י"א⁵² שאין הפרוזבול מועיל אלא בשמטת כספים בזמן הזה⁵³, שהיא מדברי סופרים, אבל שמטה של תורה אין הפרוזבול מועיל בה. וי"א⁵⁴ שמכיון שהפקר בית דין הפקר לפיכך נוהג בכל זמן.

ח. שהפקר ב"ד היה הפקר

כבר התבאר במסכת יבמות דף פט: שהפקר בית דין, הפקר, שיש כח בידם להפקיר ממונן שיש לו בעלים⁵⁵. ואף על פי שאין כח ביד בית דין לעקור דבר מן התורה בקום ועשה, כל דבר שבממונן אין זו עקירה, שהפקר ב"ד הפקר. ודבר זה נלמד מן הכתובים, שנאמר (עזרא י פסוק ח) וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא לְשִׁלְשֵׁת הַיָּמִים פְּעֻצַת הַשָּׁרִים וְהַזְקָנִים יִחָרֵם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבְדֵּל מִקְהַל הַגּוֹלָה.

כח זה שביד ב"ד להפקיר ממונן של אדם הוא מן התורה⁵⁶. יש שהגדירו כחו של הפקר ב"ד שהוא בתורת שררה וממשלה, ולא בתורת ב"ד⁵⁷, אלא כמו דינא דמלכותא דינא, שכן כתוב באותו פסוק של עזרא "השרים והזקנים", שהוא ענין שררה.

⁵² רמב"ם שם הלכה טז וכן דעת התוס' ד"ה מי איכא והרא"ש שם כרבנן ואע"ג שמדין הפקר בית דין יכל לתקן, כתבו תוס' דלא היה לו להלל לעקור שביעית שהיא דאורייתא ולא היה לו לעשות תקנה ללמד לעשות כן שביטל בכך השמטת כספים שצותה תורה וכן דעת הר"ש והר"י בן מ"צ בשביעית פ"י מ"ג וכן הגר"א בשנו"א לא הביא רק תי' זה וכן הרע"ב וע"ש בתוס' רעק"א וצ"ע

⁵³ שהוא מד"ם ולר"ת כאן דבבית שני נהג יובל מה"ת, צ"ל דהלל לא תקן לדורו אלא לאחר שיחרב ביהמ"ק דהא הלל ה"י בזמן בית שני כמש"כ תוס' ד"ה בזמן דהווי ידעי דחרוב ביתא והא דבעי בסמוך לדריה תקין לאו לדריה ממש אלא לדור הסמוך אחר חורבן אי נמי ההיא בעיא אליבא דרבא דמשני הפקר ב"ד היה הפקר.

⁵⁴ השנות הראב"ד שם שכתב זה אינו מחוור דאביי הוא דאמר הכי אבל רבא פליג ואמר הפקר בית דין הפקר והלכך נוהג בכל זמן. וכן דעת רש"י כאן וכ"ד הרשב"א והר"ן כמש"כ הר"י קורקוס וכ"ד העיטור רמ"א חו"מ ב א

⁵⁶ שו"ת הרשב"א סי' תשעה וסי' אלף רו ובמיוחסות סי' רנו, והובאה במהרי"ק שורש פא ובב"י חו"מ סי' סז מחודש ב; נמוקי יבמות פ"י ומנין מדאורייתא כו'; לבוש חו"מ סי' סז ס"א וסי' לר' אלעזר. ועיי' מש"כ עליו בהנהגות הר"ב רנשבורג גיטין לו ב. ועיי' חת"ס או"ח סו"ס קיז שכ' שהוא מה"ת ובאהע"ז ח"א סי' קח ד"ה היות כ' שהוא מדרבנן בעלמא ואסמכוהו אקרא. ועיי' נתה"מ סי' רלה ס"ק יג.

⁵⁷ שו"ת דבר אברהם ח"א סי' א, ע"פ רבנו יונה בשמ"כ ב"ב נד ב ונה א שדינא דמלכותא הוא כהפקר ב"ד.

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תקנות שתיקנו חכמים בדיני ממונות שלא כדין תורה, כחן יפה מפני שהפקר בי"ד הפקר, ואף על פי שלא בדיני ממונות אין כח בי"ד לעקור דבר מן התורה אלא בהוראת שעה בלבד, בממונות יכולים לתקן תקנות בכח הפקר בי"ד לעולם⁵⁸.

הפקר בי"ד יש מהראשונים⁵⁹ סוברים שכחו להפקיע ממון מזה ולזכותו לשני, אף קודם שבא לידו של שני. ויש חולקים⁶⁰ וסוברים שכל מקום שאמרו הפקר בי"ד הפקר היינו שבעל הנכסים איבד את זכותו על ידי הפקר בי"ד, ונעשה כדבר שאינו שלו, ויש רשות לחברו להחזיק בו ברשות בי"ד, אבל עדיין אינו זוכה בו עד שיחזיק⁶¹, וכן כתבו כמה מהאחרונים⁶².

יש מהאחרונים סוברים שמחלוקת זו, אם בי"ד יכולים להקנות מכח הפקר בי"ד ממון של זה לחברו, תלויה במחלוקת אחרת, אם קנין שהוא מדרבנן מועיל לדברים שהם מן התורה, כגון שקידש את האשה בממון שקנה בקנין דרבנן, וכיוצא, שלראשונים הסוברים שמועיל מן התורה הרי זה מפני שיש כח ביד בי"ד לזכות החפץ לשני, ולסוברים שאינו מועיל הרי זה מפני שיש כח בידם להפקיר בלבד ולא לזכותו לאחר. ויש שכתבו שבמקום שחכמים תיקנו מעשה קנין שיועיל לקנות בו, אינו ענין להפקר בית דין כלל.

וכן מה שיש כח ביד בי"ד להפקיר ממונו של אדם בתורת עונש וקנס, משום הפקר בי"ד הוא⁶³. והקנס שקנס עזרא את הלויים, שמעשר ראשון ינתן לכהנים, הרי זה משום הפקר בי"ד.

וכבר נתבאר במסכת מו"ק דף טז שאף⁶⁴ על פי שאמרנו שאין דנין בזמן הזה דיני נפשות ולא דיני מכות ולא דיני קנסות, אם רואין בית הדין ואפילו בחו"ל⁶⁵ שצורך שעה הוא

⁵⁸ אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך י, הפקר בית דין, טור צו הערה 16 נמוקי וריטב"א בסוגיתינו.

⁵⁹ רשב"א גיטין לו ב, וכ"מ מרש"י גיטין כ א ד"ה אקנויי ורשב"ם ב"ב קלא א ד"ה אלא תנאי, וכ"מ בר"ן גיטין עה ושם"ק ב"מ י א בשם הר"פ בד' אמות, וכ"כ הריב"ש סי' שצט ובשו"ת דברי אמת קונטרס ט סי' ו. ועי' שו"ת רעק"א סי' רכב אות כא.

⁶⁰ שם"ק ב"ב ק א ד"ה ור' אליעזר בשם עליות דר"י, וכ"כ שם נד ב ונה א ד"ה עלה בדינינו בשם עליות בענין דין המלך שהוא כהפקר בי"ד כו'.

⁶¹ ועיין יש"ש יבמות פ"י סי' ימ; קרבן נתנאל גיטין פ"ד סי' יג. שעיקר הדבר, אם בהפקר בי"ד נקנה הדבר לשני, תלוי במחלוקת האמוראים במקור הלימוד של הפקר בי"ד הפקר, שלר' יצחק, שלמדים מהכתוב של יחרם כל רכושו, אין אנו יודעים אלא שיש כח ביד בי"ד להפקיר ולהחרים רכוש בעלים, אבל לא להקנות לשני, אבל לר' אלעזר, שלמדים מאלה הנחלות, שכשם שאבות מנחילים כך ראשים מנחילים, יש להם כח אף להקנות לאחרים אפילו קודם שבא לידם, כמו ירושה. ועי' באר יצחק אהע"ז סי' י ענף א ועיין יצחק או"ח סי' כב אות ג ונחל יצחק סי' ב וקהלת יעקב תוספת דרבנן אות קע, ועי' בארוכה בשדי חמד כללים מע' ה אות נט.

⁶² גט פשוט סי' קב ס"ק ה; מחנה אפרים קנין משיכה סי' ב, ועי"ש קנין מעות סי' יא; מקור חיים סי' תמח ס"ק ט, ועי' נתה"מ סי' רלה ס"ק יג; שו"ת בית אפרים חו"מ סי' ת, ועי"ש סי' סא שחזר בו. ועי' מהר"ן חיות גיטין יד א מדקדק בן מד' התוס' שם, ועי' שו"ת רעק"א סי' רכא מבנו מהרש"א ונחל יצחק סי' ב וסי' לט סעי' א.

⁶³ עי' מו"ק טז א ומנלן דמפקרינן נכסיה כו' ורמב"ם סנהדרין פכ"ד ה"ו וטור ורמ"א בשו"ע חו"מ ב א

⁶⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ב ולבוש שם

⁶⁵ סמ"ע שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

שהעם פרוצים בעבירות, קבלו רבותינו ז"ל (סנהדרין מו:) דמשום תיקון וישוב העולם או לעשות חזוק לקיום התורה, דנין בין מיתה בין ממון בין כל מיני עונשין.

וגם אם אין כל העם פרוצים אלא יחיד מהם, יכולים לענוש אותו היחיד ולקונסו שלא מן הדין כפי ראות עיניהם⁶⁶, ואם הוא אלם חובטין אותו ע"י גוים ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך, ובלבד שיהיו כל מעשיהם לשם שמים.

ולא לכל הדיינים ניתן הרשות הזה אלא דוקא לגדול שבדורו או טובי העיר שהמחום רבים עליהם. ואפילו אין בדבר עדות גמורה שהיה מתחייב על פיהם בדין בזמן שהיו דנין דיני נפשות, אלא שיש רגלים לדבר וקלא דלא פסיק ואומדנא דמוכח שנראה להם שיש צורך שעה בכך לדונו בכך אפילו על פי עדים קרובים או עד מפי עד וכהאי גוונא⁶⁷, הרשות בידם כדי לעשות סייג לתורה, שכיון שרואין שפרצו העם בדבר יש להם לגדור ולחזק הדבר כפי מה שיראה להם, הכל הוראת שעה ולא שיקבעו הלכה לדורות.

ט. אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חברו אלא א"כ

גדול הימנו בחכמה ובמנין

כבר התבאר במסכת מגילה דף ב. שבית דין שגזרו גזרה או תיקנו תקנה והנהיגו מנהג, ועמד אחריהם בית דין אחר וביקש לבטל דברי בי"ד הראשונים, ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים⁶⁸ בחכמה, כלומר שראש ישיבת זה הבית דין חכם מאותו שקדם⁶⁹, וכללות החכמה של הבית דין בהצטרפות כולם יתרה מחכמת בית דין הראשון⁷⁰. ובמנין, הוא שמנין חכמי הדור האחרון שהסכימו וקיבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו, הוא מרובה מזה שקדם⁷¹.

⁶⁶ סמ"ע שם ג

⁶⁷ סמ"ע שם ה

⁶⁸ רמב"ם הלכות ממרים פ"ב ה"ב

⁶⁹ בפירש"י לאבות פרק משנה ז כתב גדול בחכמה. שהרבה תורה יותר ממנו במנין בשנים וגדול בתלמידים

⁷⁰ שו"ת הרדב"ז ללשונות הרמב"ם סי' אלף תצ (ק"ז)

⁷¹ רמב"ם שם ובפיה"מ עדויות פרק א משנה ה, אולם ב'ר' עובדיה מברטנורא שם פי' "שיהיו מנין התלמידים שבישיבה של אחרון מרובים ממנין התלמידים שבישיבה של ראשון".

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ויש אומרים שבמנין הוא מנין שנים, שראש ישיבת בית דין האחרון היה זקן בשנים מזה שקדם⁷². היה גדול בחכמה אבל לא במנין, במנין אבל לא בחכמה, אינו יכול לבטל עד שיהיה גדול בחכמה ובמנין.

במה דברים אמורים כשלכתחילה תיקנו על דעת שתתפשט התקנה בכל ישראל ולא פשטה, אבל אם בשעה שתיקנו לא תיקנו לכתחילה אלא על מקום אחד בלבד, ובאותו מקום פשטה, הרי זה באותו מקום כאילו פשטה בכל ישראל⁷³.

וכן אם בית דין הראשון התנו בשעה שתיקנו שכל הרוצה לבטל יבוא ויבטל, רשאי גם בי"ד קטן מהראשון לבטל⁷⁴.

בדיני ממונות כל בית דין יכול לבטל גם אם קטן מהראשון, שהפקר בית דין הפקר⁷⁵.

בית דין⁷⁶ שדרש באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן והורה כפי מה שנראה בעיניו שכך הוא הדין, ועמד אחריו בי"ד אחר ונראה בעיניו לסתור אותו הדין מצד ההלכה, הרי הוא סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר (שופטים יז פסוק ט) וְאֵל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הֵהָם, אינך חייב ללכת אלא אחר בית דין שבדורך.

שמנה עשר דבר שגזרו בית שמאי ובית הלל⁷⁷, לכו"ע⁷⁸ אפילו בי"ד גדול מהראשון אינו יכול לבטלן, ואפילו יבוא אליהו ובית דינו לבטלן אין שומעין לו, לפי שפשט איסורן ברוב ישראל. וי"א⁷⁹ שלא רק שמונה עשר דבר אלא כל שגזרו ואסרו בשביל סייג לתורה ופשט האיסור בכל ישראל, הרי זה דומה לשמונה עשר דבר. ויש אומרים⁸⁰ שכל שפשט איסורו בכל ישראל, אפילו אינו משום סייג, אלא סתם גזרה ותקנה ומנהג, הרי זה כשמונה עשר דבר.

⁷² הראב"ד עדינות שם בשם ירושלמי, ולפנינו בירושלמי אינו. ולפי מה שביאר שם בתפארת ישראל, ולפי פירש"י על אבות הנזכר היינו שמכיון שגדול במנין השנים א"כ הרבה בכך יותר חכמה ויותר תלמידים וא"כ נמצא הכל דבר אחד.

⁷³ תוד"ה אלא גיטין לו:

⁷⁴ כמפורש בגמ' מו"ק ג:

⁷⁵ ולכן בימי רבי ביקשו להתיר נתינים כמבואר בתוד"ה בימי רבי יבמות עמ:

⁷⁶ לשון הרמב"ם שם הלכה א

⁷⁷ עיין שבת טו. – יז:

⁷⁸ כמבואר בע"ז דף לו. ובשמונה עשר דבר אמרו, לפי שעמדה להם בנפשותיהם, בחרבות וברמחים, כמבואר בירושלמי שבת פ"א ה"ד, ונעצו חרב בבית המדרש ואמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא, ובשמונה עשר דבר אלו אם פשט איסורם בכל ישראל הוא שאמרו שאף אליהו אינו יכול לבטל. ולתוד"ה אלא גיטין לו: רק בשמונה עשר דבר וכן לת"י ב בתוד"ה והתנן ע"ז לו.

⁷⁹ רמב"ם ממרים פ"ב ה"ג, ועי"ש בכ"מ ולח"מ

⁸⁰ ראב"ד שם ה"ב ועיין תוס' הנזכ' ובר"ן שם

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

תקנות שלא פשט איסורן ברוב ישראל, אפילו שהן משמונה עשר דבר, ואין רוב הצבור יכול לעמוד בהן, יכולים⁸¹ אפילו בית דין פחות מהראשון לבטלן⁸², ואפילו גזרו ודימו שפשט בכל ישראל ועמד הדבר כן שנים רבות, ולאחר זמן מרובה עמד בי"ד אחר ובדק בכל ישראל וראה שאין אותה הגזרה פושטת בכל ישראל, יש לו רשות לבטל, אפילו היה פחות מבי"ד הראשון בחכמה ובמנין⁸³.

לצורך שעה בשביל חזוק הדת⁸⁴, רשאי בי"ד אחר לבטל תקנת בית דין ראשון, אף על פי שהבית דין השני קטן מהראשון⁸⁵. ונחלקו אחרונים אם יש להתיר לצורך שעה גזרת בית דין הראשון שלא לשם סייג לדברי תורה, כגון אכילת קטניות בפסח, שכל קהלות האשכנזים נהגו בה איסור מימים קדמונים, ואירעה שעת הדחק של רעבון וכדומה: יש אומרים שיש רשות לחכמי הדור להתיר בתורת הוראת שעה, אף על פי שאיננו כיום גדולים בחכמה ובמנין מחכמים הראשונים שאסרו, ויש אומרים שאפילו לצורך שעה אין כח בידינו להתיר מה שתיקנו ראשונים, אלא שמטעמים אחרים יש להתיר הקטניות בשעת הדחק.

וכבר נתבאר במסכת ביצה דף ה. שכל דבר שנאסר במנין כלומר קיבוץ חכמים שנמנו לכך, ונתבטל אחר כך הטעם שמחמתו נאסר⁸⁶, אין אותו האיסור מתבטל על ידי כך מאליו, אלא צריך מנין חכמים אחר להתירו בפירוש.

ולפיכך כמה תקנות מצינו שתיקנו חכמינו ז"ל, ועתה אף דאזיל ליה ההוא טעמא תקנות המזה לא זוו ממקומן, כגון אמירת ברוך ה' לעולם אמן ואמן לפני שמו"ע של

⁸¹ לרמב"ם שם, ועיי"ש בלח"מ בשם הר"א מזרחי; ולתוס' שם בתירוץ ב כשלא פשט ברוב ישראל זה עצמו מוכיח שאין רוב הצבור יכול לעמוד בו, ולתוס' לתירוץ א ור"ן, ועיי' מאירי הם שני דברים, ודוקא כששני התנאים ישנם: לא פשט איסורו, ורוב הצבור אינו יכול לעמוד בו, אז אפילו בי"ד קטן מהראשון יכול לבטלו, אבל כשחסר תנאי אחד צריכים בי"ד גדול דוקא.

⁸² ולפיכך נמנו ר' יהודה הנשיא ובית דינו והתירו שמן של עכו"ם, אף על פי שאיסור השמן גזרה קדומה היתה מתלמידי שמאי וחלל בי"ח דבר, מפני שראו שלא פשט איסורו ברוב ישראל, ואין רוב הצבור יכול לעמוד בו. עיי' שם וז"ל תוס' שם ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו בנפשותיהם קטן יכול לבטל וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין גוזרין כו' ולפיכך הותר אף בב"ד קטן אבל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול ב"ד גדול לבטל ולפיכך גבי פרוזבול אמר שמואל דאי איישר היילי מהלל אבמליניה ואף על פי שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר בון אמר רב יהודה בשם שמואל ליש אלא הוין לי"ח דבר אבל בי"ח דבר אפילו גדול אינו מבטל מפני שעמדה להם בנפשותיהם פירוש ממה שנעצו חרב בבית המדרש".

⁸³ רמב"ם שם ואם מתחילה לא פשט ולא נתקבל אינה חלה כלל ואינה צריכה להיתר בי"ד.

⁸⁴ ואם אינו לשם סייג אלא מחמת שעת הדחק, כגון אכילת קטניות בפסח, שכל קהלות האשכנזים נהגו בה איסור מימים קדמונים, ואירעה שעת הדחק של רעבון, ראש להמתירים במחוזות הללו היה הגאון מהרי"מ זצ"ל מבריסק וכמ"ש בתשובתו סי' מ"ח אולם בשו"ת דברי מלכיאל ח"א סי' כח, כתב שאין להתיר אלא אם גדולים בחכמה ובמנין ולפיכך מטעם זה אין להתיר אכילת קטניות בפסח משום שעת הדחק כגון רעב וכדומה. ועיי"ש טעמים אחרים להיתר.

⁸⁵ שלא יהיו גזרות אלו המורות מדברי תורה, שאם ראו בי"ד צורך להחזיר רבים לדת או להציל רבים מישראל מלהכשל בדברים אחרים עושיין לפי מה שצריכה השעה. רמב"ם שם ה"ד

⁸⁶ וכתב בחו"ב נדרים סי' יב ס"ק ה שלא דוקא בתקנות וגזירות אלא ה"ה כשפסקו דין, אם נמנו וגמרו צריך מנין אחר להתירו

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

מעריב⁸⁷, שתיקנו במקום תפילת ערבית שלא התפללו אותה בגלל הסכנה, ואמירת מגן אבות בערבית של שבת⁸⁸, קריאת ההפטרה בשבתות ומועדים⁸⁹, שמע ישראל ואתה הוא שאומרים לפני פסוקי דזמרה⁹⁰, שמע ישראל שבקדושת מוסף⁹¹, איסור גבינה של נוכרים⁹², ואיסור עשיית מלאכה בערב פסח מחצות היום ואילך⁹³, תקיעת שופר בראש השנה שחל להיות בשבת⁹⁴, עשיית רפואה ונטילת תרופות בשבת⁹⁵. כי דבריהם כמסמרות נטועים לרמזים להם ידועים⁹⁶.

⁸⁷ בשו"ע רלו ומ"ב שם ה"לפי שבימים הראשונים היו בתי כנסיות שלהם בשדות והיו יראים להתאחר שם עד זמן תפלת ערבית ותקנו לומר פסוקים אלו שיש בהם י"ח אזכרות כנגד י"ח ברכות שיש בתפלת ערבית ונפטרו בקדיש ועתה שחזרו להתפלל ערבית בבתי כנסיות לא נתבטל מנהג הראשון".

⁸⁸ בשו"ע רסח ומ"ב שם כ"ונתקנה משום סכנת מזיקים שבת כנסיות שלהם היו בשדה ולפעמים בנ"א מאחרים לבוא לבהכ"נ וישארו יחידים בבהכ"נ בשדה לפיכך תקנו ברכה זו כדי שבעוד שש"צ מאריך בה יסיימו גם הם תפלתם וגם האידנא לא זזה תקנה ממקומה".

⁸⁹ שהטעם מפני שפעם אחת גזרו שמד על ישראל שלא יקראו בתורה, וקראו בנביאים שבעה כנגד השבעה שהיו צריכים לעלות ולקרות בתורה, ולא היו קורין עם כל אחד פחות משלשה פסוקים, והרי בין כולם כ"א פסוקים, לכך אף על פי שהשמד בטל מנהגם לא בטל. לבוש אורח חיים סימן רפד סעיף א'
⁹⁰ ועיין טור ב"י בסי' מו טעמים שונים לאמירתו.

⁹¹ והטעם לפי שגזרו על ישראל שלא לקרות ק"ש תקנו שיהיה אומרו ש"צ בהבלעה בעמידה בכל תפלת שחרית בין בחול בין בשבת. והעם עונין אחריו כדי לצאת ידי חובת ק"ש וכשנתבטלה הגזירה בטלו לומר כן בכל התפלות וקבעו לאמרה בתפלת מוסף מפני שני דברים הא' לפי שאין בתפלת מוסף ק"ש, והשני כדי שיתפרסם הנס לדורות ולהודות לשם על ביטול הגזירה. כך כתבו הגאונים. ספר אבודרהם שחרית של שבת ביו"ד קטו ב'

⁹³ כשהיה בית המקדש קיים, בערב פסח מחצות היום הוא זמן שחיטת הפסח, שכל אחד מישראל חייב בו, ולכן היה יום טוב לכל ישראל, שהיו אסורין במלאכה. ולכן אף האידנא דליכא פסח, כיון דדבר זה הוא מתקנת חכמים הכולל בכל מקום וקיימא לן דדבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, ולכן אף עכשיו אסור במלאכה מחצות היום, והעושה בו מלאכה, משמתין אותו, ואינו רואה סימן ברכה באותה מלאכה. וחמור בזה ערב פסח משאר ע"ש וערב יום טוב, אפי' להפוסקים דסבירא להו דבכל ערב שבת וערב יום טוב אסור במלאכה ממנחה גדולה ולמעלה, מכל מקום אין משמתין אותו. חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קכט סעיף ב'

⁹⁴ והטעם שאסרו לתקוע בשופר בר"ה שחל להיות בשבת הוא משום שכל אדם חייב בתקיעת שופר (משא"כ קריאת התורה, שבה חייבים רק בציבור), ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר (ושלא כמילה, שאין אדם מל אא"כ בקי בזה, דסכנה בדבר – מגילה ד ב תורה ויעבירנה), גזירה שמא ימלנו בידו וילך אצל הבקי ויעבירונו ד' אמות בר"ה, וגזירה זו בתוקפה גם אם נאמר דבזה"ו אין לנו ר"ה גמורה, סי' שמה סעי' ז ובמ"ב ס"ק כג, עיין שם, שכן דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו, ואף על פי שבטל הטעם שבגינו נגזרה, הגזירה קיימת ועיין שו"ת שו"מ מ"ק ח"א סי' קיא ושו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפח וקצוה"ש סי' קלד בבדה"ש ס"ק ז.

⁹⁵ סי' שבת סעי' א' ו – לז, ועיין קצוה"ש סי' קלד בבדה"ש ס"ק ז (2) לענין גזירות חז"ל שמעמן בטל, ועיין שו"ת ציץ אליעזר ח"ה סי' טו פט"ו

⁹⁶ וגילו רק חלק מהם. וכ"כ בשם הגר"א בפאת השלחן (הל' א"י פ"ב בית ישראל ס"ק לב) ובעליות אליהו (תולדות הגר"א) עמ' 30. [וע"ע בענין חידוש זה בערוה"ש יו"ד סי' קטו סעי' ו, משך חכמה שמות יב, א, ויקרא יט, ל, ומכתב מאליהו ח"ב עמ' 75 וח"ד עמ' 356]

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

י"א⁹⁷ שמתעם זה יש להדליק נרות חנוכה בתחילת הלילה, אפילו בזמנינו במקומות שמדליקים בפנים⁹⁸. וי"א⁹⁹ שאין צריך וטוב ליזהר גם בזמן הזה.

י"א¹⁰⁰ שמתעם זה אין לבטל מנהג אמירת פרק "במה מדליקין" בליל שבת קודם ערבית שאמרו אותו גם כדי להזכיר ג' דברים שצריך לומר בתוך ביתו, וגם כדי שהמאחרים יספיקו ערבית ולא יסתכנו ביציאת מבית הכנסת, וצריך מנין אחר להתירו, אולם כתבו האחרונים¹⁰¹ שיש שנהגו שלא לאמרו כלל.

כל דבר¹⁰² שהוא משום חששא ועברה החששא¹⁰³ א"צ מנין אחר¹⁰⁴.

⁹⁷ שו"ע תרעב ב

⁹⁸ ודלא כשיטת ר"י (בתוס' שבת כא, ב ד"ה דאי) שעתה אין לחוש מתי להדליק בגלל שמדליקים בפנים

⁹⁹ רמ"א שם

¹⁰⁰ בילקוט יוסף שבת א הערות סימן ער אות א הביא שכתב בן בשו"ת זכר יהוסף (סימן פח - פט), וצ"א דבמג"א תרצ כב הביא רמ"א בתשו' סי' כ"א בשם מהרי"ק שורש קמ"ד דאם נמצא המנהג באיזה פוסק אין לבטלו אפי' בשעת הדחק אין לשנות מנהג כדאמר' בבני בישן ואפי' יש במנהג צד איסור אין לבטלו כמ"ש מהרי"ק ש"ט ואפי' במנהג מקום א' אמרי' שמבטל הלכה מיהו אם נשתנו הענין מאשר הי' בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן עכ"ל.

¹⁰¹ עיין ערוך השולחן אורח חיים סימן רע סעיף ב שכתב שלפי הטעם הראשון יש לנו לאומרו קודם תפלת ערבית דאחר תפלת ערבית הלא אין בידינו לתקן שכבר קבלנו עלינו את השבת בברכו ויש מקומות שאחר תפלת ערבית אומרים זה ואינו נכון, ויש מי שכתב דמפני שאצלינו לא נהגו להדליק בפתילות ושמינים האסורים לכן לא היישנין לזה [ב"ח] ולי נראה טעם אחר דבשלמא בזמן הקדמון שהיו מתפללים ערבית בעוד היום גדול ואצלם היה קבלת שבת בברכו שפיר הוה תקון למי שעבר על זה אבל עכשיו שאין מקדימין כל כך להתפלל ואצלינו הוה קבלת שבת במזמור שיר ליום השבת ולכה דודי א"כ אפילו נאמר קודם ברכו הא כבר קבלנו עלינו את השבת וא"א לתקן וגם ברוב מקומות הוא אחר השקיעה ולפיכך לא נהגו לדקדק בכך וכבר כתבנו בס' רס"ו שיש אצלינו מי שאין אומרים כלל במה מדליקין אלא מאמר מזוהר תרומה כנוונא וכו' ע"ש והכל מטעם שבארנו".

¹⁰² מגן אברהם סימן תרצ ס"ק כב וכן בארעא דרבנן מהדורה בתרא מערכת אות ד סימן מז

¹⁰³ ולבאורה מטעם זה אין מקום כלל לנטיילת מים אחרונים כיון שאנו אוכלים בסכין ומזלג וכן משמע במור וקציעה קפא אך יש גם טעמים על פי סוד ולכן נהגו להחמיר אולם הנשים מקילות, בזה עיין תשובות והנהגות ח"א סי' קע"ד, ועיין בערוה"ש שם ה ובשו"ת שלמת חיים סי' קי"ט, סי' הליכות בת ישראל פ"ג הערה י"א בשם הגרש"ן אויערבאך זצ"ל, שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' צ"ג.

¹⁰⁴ דמהאי טעמא אין אנו נזהרים בגילוי משום דאין נחשים מצוים בינינו, וכיון דלא הוי רק משום חששא ולא גזרה, לית ביה משום דבר שבמנין צריך מנין אחר. פמ"ג ומחה"ש שם ועיין מטה יהונתן יורה דעה סימן קמז סעיף א וההפך האמיתי הוא, דודאי כל מה שאסרו חכמים בלי שום תנאי, כגון דלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות ... ואף דהשתא ליכא קרבן פסח, דבטל הטעם, מכל מקום כיון דכבר נאסר במנין מבלי שום תנאי, השתא נמי אסור. מה שאין כן היכא דבשעה שנאסר היה בה תנאי, כמו חלב של גוי שצריך להיות ישראל יושב ורואהו והיינו מפני שהוא מערב בו חלב טמא [עבודה זרה לה, ב], והלכך כיון שאם ישראל רואה מתחלה לא נאסר, השתא נמי שאין בינינו דבר טמא אם כן הוי כמו ישראל רואה [סימן קמז סעיף א בהגה], דאף בשעת הגזירה לא נאסר בכהאי גוונא. וכמו כן נמי גילוי, דמתחלה לא נאסר גילוי אלא משום ארס של נחש, ואם ידוע שלא היה שם נחשים מותר, אם כן השתא דלא שכיח נחשים הוי כמו דהיה משמרה וראה שהנחש לא שתה מזה, ועל זה וכיוצא בזה לא היתה הגזירה מתחילה, ולא שייך בזה כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו.

תרומות והנצחות - בנק הדואר ח"ן 22887389 - ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ודבר שקבעו אותו לזמן, כשעבר הזמן הרי הוא בטל מאליו, ואין צריך בית דין אחר להתירו¹⁰⁵. י"א¹⁰⁶ שמתעם זה חרם שהחרים רבינו גרשום שלא לישא שתי נשים אינו נוהג בימינו כיון שלא הנהיג אלא עד האלף החמישי, אולם להלכה אין להתיר שכבר חזרו וקיבלוהו¹⁰⁷.

י. לא כתבינן פרוסבול אלא אי בני דינא דסורא אי בני דינא דנהרדעא ... כגזון בי דינא דידיה זכרב אמי זרב אסי דאלימי לאפקועי ממונא אבל לנולי עלמא לא

י"א¹⁰⁸ שאין כותבין פרוסבול אלא חכמים גדולים ביותר כבית דינו של רבי אמי ורבי אסי, שהן ראויין להפקיע ממונ בני אדם, אבל שאר בתי דינין אין כותבין. לפיכך צריך שיהיו שלשה בקיאים בדין, ובענין פרוסבול¹⁰⁹, ויודעים ענין שמיטה, והמחום רבים עליהם באותה העיר. וכן דעת המחבר בשו"ע, ויש שכתבו שמתעם זה עדיף בתי דין מטעם הרבנות שנבחרו ע"י נבחרים ציבור והמדינה מכירה בהם, כך שסמכותם גדולה יותר מבתי דין פרטיים השייכים למגזר מסויים¹¹⁰. וי"א דכותבין פרוסבול בכל ב"ד, ואפי' בג' הדיוטות¹¹¹, וכן דעת הרמ"א דיש להקל בזה¹¹².

¹⁰⁵ כך העלו התוס' (בסוגיין ד"ה כל דבר) דבדבר ששמו בו זמן מבי עבר הזמן ממילא עבר, אבל רש"י [שם ד"ה מנא] נראה דחולק בזה. ארעא דרבנן מהדורה בתרא מערכת אות ד סימן מז

¹⁰⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז א י

¹⁰⁷ רמ"א שם ועי' שו"ת מהרש"ם אהע"ז סי' עה ופני משה ח"ב סי' קיז שהאשכנזים נוהגים כן מכח מנהג ולא מכח חרם. אולם ביש"ש יבמות פ"ו סי' מא ובשו"ת מהרש"ל סי' יד שאסר גם אחר האלף החמישי שבנוסח התקנה לא הוזכר זמן, בד' האו"ז והמרדכי והסמ"ק שהזכירו חדר"ג, וששמועה זו שהוזכרה במהרי"ק אין לה עיקר, תשו"ר ר"י די מולינא שהובאה בשו"ת ב"י שם בד' שו"ת הר"ן, שו"ת מהרש"ם יו"ד סי' קמ ואהע"ז סי' קב בשם ר' יחיאל אשכנזי, שדעת רגמ"ה היתה עד כי יבא שילה, ושם שהדבר ספק ותלוי בחכמי אשכנז, שו"ת מהרש"ך ח"ב סי' לו, הובא בכנה"ג א הגב"י נה, שו"ת מהר"ם אלאשקר סי' צה, הובא בכנה"ג שם נו, שו"ת חכם צבי סוס"י קכד. ועי' שו"ת הקרי לב יו"ד סי' פד ובעי חי אהע"ז סי' א ובאוצה"פ א ס"ק עו בשם הרבה אחרונים

¹⁰⁸ רמב"ם שם הלכה יז וכן דעת המחבר בשו"ע הו"מ סז יח

¹⁰⁹ לשון המחבר שם וכ"כ ר"י קורקוס ורדב"ז ח ובכ"מ כאן משמע דדעת רבנו כדעת ר"ת דבעי עכ"פ ב"ד חשוב בדורו

¹¹⁰ מאמר מרדכי – שביעית פסקי הלכות סימן כג אות ב

¹¹¹ ריטב"א להלן דף לו. אולם מה שעושים היום אנשים, שהולכים בערב ראש השנה לבית כנסת ולוקחים שלושה אנשים שאפשר שאינם יודעים קרוא וכתוב, ואומרים להם: "אתם בית דין, מוסרני לכם הדיינים" והם חותמים שלושתם, גם לדעת רמ"א – לאו שפיר עושים, דבית דין צריך להיות, ולא סתם שלושה אנשים.

¹¹² ומרן החו"א ה' מהדר לעשותו בב"ד הקבוע בעיר, ובשעה"ד יש להקל בזה. דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק רט

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

מאחר וקשה לגשת לביה"ד לצאת ידי דעת המחבר, התקין הגאון העצום בעל החקרי לב נוסח¹¹³ מיוחד המוסר את הדברים בפני עדים לבי"ד חשוב¹¹⁴. בכך שהמלוה מכין שטר פרוזבול, ואומר: הוּו עלי סהדי שאני מוסר כל חוב שיש לי (ולאשתי) לביה"ד של עיה"ק... ת"ו הרה"ג... הרה"ג... הרה"ג... שאגבנו כל זמן שארצה. והעדים חותמים על שטר הפרוזבול ומוסרים אותו למלוה שיראנו ללוה בעת גבית החוב.

יא. הנעלבין ואינן עולבים שומעין חרפתו ואין משיבין

עושיין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר

ואזהביו כצאת השמש בגבורתו

כבר התבאר במסכת יומא דף כג. שמצוה מן התורה ללכת בדרכי ה' יתברך הקדושים והטהורים, שנאמר (דברים כח פסוק ט) וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכֵי יְיָ.

והמקיים מצוה זו ישלום על כעסו עד כדי שלא ירגיש כלל כשמכעיסים אותו, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי. ואמרו חז"ל הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים, עליהם הכתוב אומר (שופטים ה פסוק לא) וְאֶהְבֵּיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ.

יש בזה שלש מדרגות¹¹⁵, הנעלבים ומשיבים אמנם אינם עולבים. ואף על פי שאסור להעליבו, ואינו עושה יותר מן המוטל עליו, מכל מקום ראוי לשבח, שהרי שלט על עצמו בשעת זעמו.

והמדרגה השניה הוא שאינו משיב כלל. והמדרגה השלישית לחסידים הוא ששמח ביסורין אלו שנעלב, שהם היסורין הטובים ביותר, שמתכפרים לו עונותיו ואינם מזיקים לו כלל.

וכל זה שדברנו הוא בסתם עלבון. אבל המעליב תלמיד חכם בפרהסיא, יש בזה משום בזיון התורה וצריך לנקום ולנטור כנחש. והנה לדעה ראשונה לעיל כאן, הותרה הנקמה והנטירה מפני שהוא לכבוד התורה, ואין זה הבלי עולם שאינן ראויים לנקום עליהם. אמנם לפי דעה שניה לא הותר לכבוד התורה יותר ממה שהותר בכל נקמה. ולכן למעשה יש לנהוג שאחר ינקום על כבוד התורה, והחכם הנעלב ישתוק, ובזה יצאו ידי כל השיטות.

¹¹³ הנוסח מודפס בארץ חיים (סתהון) חו"מ סי' ס"ז סעיף י"ז. וכן מודפס בסוף ספר תוספת שביעית להרב יצחק בכר מיכאל באדהב, מובא בנספחות לספר שמיטת כספים הוצאת מוסד הרב קוק, נוסח ח'¹¹⁴ ונהגו בהוי"ז לארץ שהיו כותבים את הפרוזבול על דעת הדיינים שנמצאים בארץ ישראל, ומועיל (ש"ע שם סעיף כ"א, ומקורו במרכזי גיטין סי' ש"פ דלמד כן מהירושלמי שביעית פ"י ה"ב (דף כ"ט ע"ב): "ואפילו נתונים ברומי", כלומר אפילו אם הדיינים במדינה אחרת.
¹¹⁵ שער התבונה פ"ח

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת גיטין

ואם העליב תלמיד חכם בצנעא, אף על פי שמותר לנדותו, מכל מקום דרך חסידות הוא למחול לו בלבו, וכך נהגו חכמי ישראל¹¹⁶.

ואם לא העליב התלמיד חכם, רק לא הטיבו בענין ממון או שאר הטבות, אסור לנקום וליטור¹¹⁷.

---

¹¹⁶ רמב"ם סוף הלכות ת"ת

¹¹⁷ דהא לרש"י וסייעתו יש בזה משום לא תקום ממש, אפילו אם עשה כן דוקא מפני שאינו רוצה להנות ת"ח (ואף שזה עוולה גדולה, ומבטל מ"ע ד"בו תדבק", מ"מ אסור ליקום), וגם להרמב"ם ז"ל, הא אינו מוכח דכונתו משום בזיון התורה, ואם מוכח להדיא, צ"ע להרמב"ם ז"ל, אבל לרש"י והר"י ז"ל וראי אסור לנקום ולנטור, וזהו שיטת רוב הפוסקים ז"ל דיש לאו דאורייתא, על כן אי אפשר להקל בזה כלל.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>